

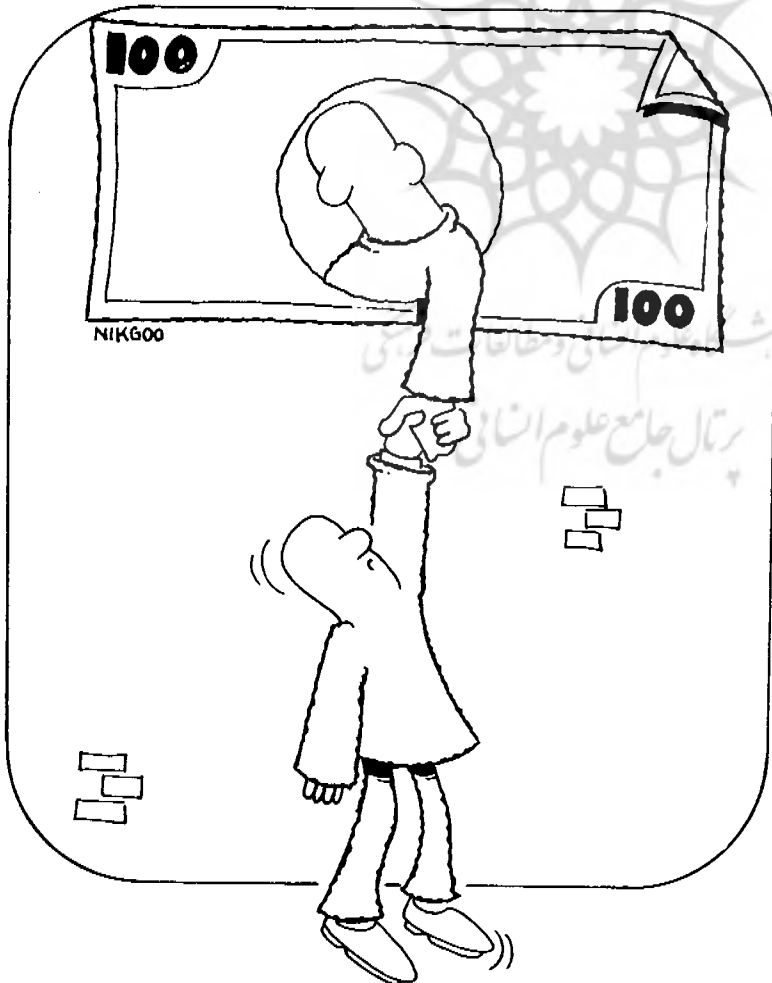
اشاره:

در مجموعه نظام بانکی کشور، بانک‌های تخصصی در تأمین نیازهای سرمایه‌گذاری بخش‌های مولد اقتصادی (صنایع و معادن) و پیشبرد اهداف توسعه صادرات غیرنفتی اهمیت و جایگاه ویژه‌ای دارند.

بانک‌های تخصصی می‌توانند باینرنامه‌ریزی‌های دقیق، اهداف دولت در توسعه بخشی را پوشش دهند و منابع و جوه مالی را به بخش‌های دارای اولویت هدایت کنند.

در نظام بانکی کشور، بانک صنعت و معدن از بانک‌های تخصصی به‌شمار می‌رود که می‌بایست در طرح‌های سرمایه‌گذاری و صادراتی بخش‌های صنایع و معادن نقش کلیدی ایفا کند. هر چند که منابع این بانک به‌تنهایی قادر به تأمین نیازهای سرمایه‌ای فعالان اقتصادی در این دو بخش کلیدی نیست، لیکن در سال‌های اخیر توانسته است از طریق اعطای تسهیلات اعتباری و مشارکت در طرح‌های صنعتی و معدنی، به راه‌اندازی طرح‌های کلیدی و رونق صادرات غیرنفتی کمک بسزایی داشته باشد.

در این گزارش، نگاهی به وضعیت تشکیل و فعالیت بانک صنعت و معدن داریم.



نقش

بانک‌های

تخصصی در

رونق

فعالیت‌های

تولیدی -

تجاری

[صادرات و

واردات]

[بانک صنعت

و معدن]

نحوه تشکیل بانک صنعت و معدن

به موجب لایحه قانونی اداره امور بانکها، مصوب ۱۷ خرداد ۱۳۵۸ شورای انقلاب اسلامی، بانک صنعت و معدن از ادغام بانکهای اعتبارات صنعتی، توسعه صنعتی و معدنی ایران، توسعه سرمایه‌گذاری ایران، شرکت سرمایه‌گذاری بانکهای ایران و صندوق ضمانت صنعتی در مهرماه ۱۳۵۸ تشکیل شد.

سرمایه اولیه بانک صنعت و معدن ۴۱ میلیارد ریال بود و به‌عنوان تنها بانک توسعه‌ای در بخش صنعت و معدن شروع به کار کرد. با افزایش فعالیت‌های بانک در سال ۱۳۷۲ سرمایه آن به ۱۲۸۰ میلیارد ریال افزایش یافت.

فعالیت‌های بانک صنعت و معدن

عمده‌ترین فعالیت بانک صنعت و معدن، کمک به تأمین منابع سرمایه‌گذاری طرح‌های صنعتی و معدنی برای ایجاد ارزش افزوده در مواد اولیه و صدور کالاهای با ارزش افزوده بیشتر است.

در سال‌های پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، بانک‌های توسعه صنعتی به اعطای وام‌های بلندمدت و کم‌بهره می‌پرداختند و در مجموع به ایجاد ۱۹۰۰ واحد صنعتی از طریق اعطای وام و ۲۵۴ واحد صنعتی از طریق مشارکت و سرمایه‌گذاری کمک کردند.

مجموع کمک‌های مالی بانک‌های مورد بحث به‌صورت وام تا پایان سال ۱۳۵۷ به ۲۹ میلیارد ریال و به‌صورت سرمایه‌گذاری به ۶۳ میلیارد ریال بالغ شد.

○ بانک صنعت و معدن در سال ۱۳۵۸ از ادغام بانک‌های اعتبارات صنعتی، توسعه صنعتی و معدنی در ایران، توسعه سرمایه‌گذاری ایران، شرکت سرمایه‌گذاری بانک‌های ایران و صندوق ضمانت صنعتی به‌وجود آمد.

بانک صنعت و معدن پس از شروع فعالیت خود در مهرماه ۱۳۵۸ تا پایان سال گذشته، با اعطای تسهیلات مالی و سرمایه‌گذاری مستقیم از یک سو به ایجاد واحدهای جدید کمک کرد و از سوی دیگر شرایط لازم برای بهره‌برداری مطلوب از واحدهای موجود را فراهم ساخت و سرانجام موفق شد در امر بازسازی و راه‌اندازی واحدهای صنعتی و معدنی و افزایش صادرات این واحدها نقش مهمی ایفا کند.

بانک صنعت و معدن در فاصله سال‌های ۱۳۵۸ تا ۱۳۷۴ در مجموع ۱۳۳۷ میلیارد ریال تسهیلات اعتباری در قالب ۱۵۷۰ فقره

مصوبه برای ایجاد، توسعه، راه‌اندازی و بازسازی واحدهای صنعتی و معدنی پرداخت کرد.

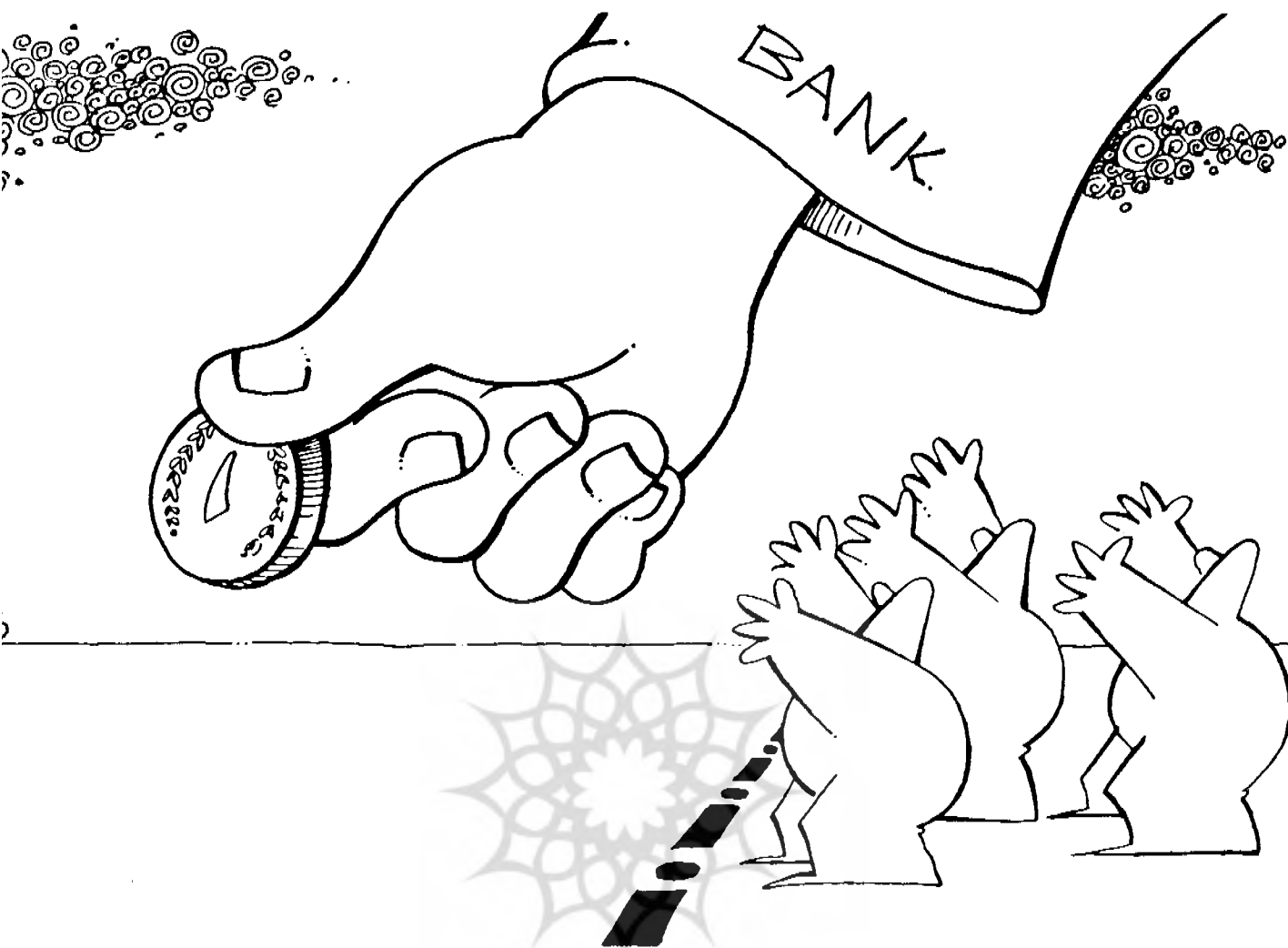
از مجموع تسهیلات اعطایی بانک در این دوره زمانی حدود ۷۰ درصد به تولید کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای و حدود ۳۰ درصد به تولید کالاهای مصرفی ضروری تخصیص یافت. با این وصف، بانک صنعت و معدن، وظیفه خود در کمک به ایجاد واحدهای صنعتی و معدنی عمده تولیدکننده کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای را به انجام رساند و از این راه به کاهش واردات این‌گونه کالاها کمک بسزایی داشت. البته در این زمینه عنایت به میزان سرمایه بانک و توان مالی آن در تأمین تقاضاهای سرمایه‌گذاران ضرورت دارد.

○ بانک‌های توسعه صنعتی در ایران تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی با اعطای وام به احداث ۱۹۰۰ واحد صنعتی و با مشارکت و سرمایه‌گذاری به راه‌اندازی ۲۵۴ واحد صنعتی در کشور کمک کردند.

بانک صنعت و معدن علاوه بر اعطای تسهیلات بانکی در سال ۷۴-۱۳۵۸ با سرمایه‌گذاری مستقیم در ۴۴ طرح صنعتی و معدنی به مبلغ ۷۴/۵ میلیارد ریال، فعالیت خود را وسعت بخشید. این بانک تا پایان سال گذشته موفق شد ۳۰ طرح مهم نیمه‌تمام و جدید را که در آنها سرمایه‌گذاری مستقیم داشت، به مرحله بهره‌برداری برساند و طرح توسعه ۴ واحد صنعتی را تکمیل کند.

با این وصف، بانک صنعت و معدن توانست در چهل سال فعالیت خود طی ۳۹۴۵ فقره مصوبه نسبت به ایجاد ۲۱۸۰ واحد تولیدی صنعتی و معدنی در کشور اقدام کند و در ۲۸۵ طرح مهم صنعتی و معدنی مشارکت و یا سرمایه‌گذاری مستقیم داشته باشد.

از مجموعه فعالیت‌های بانک در این سال‌ها، زمینه اشتغال جدید و مستقیم ۲۴۰ هزار نفر در کشور فراهم شد. در حالی که به توسعه اقلام صادرات غیرنفتی با ارزش افزوده بیشتر و کاهش واردات نیز کمک بسزایی داشت. بانک صنعت و معدن در راه‌اندازی طرح‌های مهم ملی نیز نقش کلیدی داشته است. از جمله طرح‌های ملی که با مشارکت بانک در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی به ثمر رسیده است می‌توان طرح‌های سیمان ارومیه، صنایع ریخته‌گری ایران، نساجی بروجرد، نساجی خوی، ماشین‌آلات نساجی غدیر، سرب و روی، متالوژی پودر ایران، دی.ام.تی (مواد اولیه الیاف مصنوعی)، فرآورده‌های نسوز پارس،



استخراج مواد اولیه شیشه، تولید ال.ای.بی (الکیل بتزن خطی)، کاغذ کاوه، فروسیلیس، نیروکلر و دوچرخه سازی قوچان اشاره کرد.

○ ۷۰ درصد تسهیلات اعطایی بانک صنعت و معدن به تولید کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای و حدود ۳۰ درصد آن به تولید کالاهای مصرفی تخصیص یافته است.

لازم به ذکر است که بسیاری از تولیدات این‌گونه واحدها پیش از این از خارج تأمین می‌شد و با افزایش جمعیت و به تبع آن رشد تقاضای داخلی، نیاز به این‌گونه واردات نیز رو به افزایش بود. با این وصف تأسیس واحدهای مورد بحث، صرفه جویی ارزی قابل توجهی برای اقتصاد کشور داشته است.

در سال گذشته، بانک صنعت و معدن، مطالعات مربوط به

طرح‌های تولید آب اکسیژنه، محصولات تفلونی، گازهای صنعتی، اواپراتور یخچال، الکتروموتور، محصولات آزیست سیمان، بسته‌بندی تترایک، خمیر کاغذ، توسعه صنایع تبدیلی (نظیر فرآورده‌های سیب‌زمینی، روغن نباتی و کافئین از چای)، آلومینا از بوکسیت، تولید اتومبیل سواری و بهره‌برداری از معادن پنبه نسوز و سرمایه‌گذاری در صنعت هتل‌داری را انجام داد و مقدمات اجرای تعدادی از طرح‌های دارای توجیه اقتصادی را فراهم ساخت.

این بانک، زمینه سرمایه‌گذاری در استان‌های کهگیلویه و بویراحمد، کرمانشاهان، کردستان، مازندران، کرمان و منطقه آزاد تجاری چابهار را بررسی کرده و اجرای برخی طرح‌ها در این مناطق را در دستور کار قرار داده است.

طرح ایجاد شرکت سرمایه‌گذاری بانک صنعت و معدن به‌منظور تأمین بخشی از منابع موردنیاز بانک نیز تهیه و تصویب شد.

عملکرد بانک صنعت و معدن در سال ۱۳۷۴

بر اساس گزارش رسمی بانک صنعت و معدن، حجم کل مصوبات بانک در سال گذشته برای ۷۰ طرح صنعتی و معدنی ۵۳۷/۲ میلیارد ریال بوده است. در این دوره زمانی حجم پرداختی‌های بانک به ۲۳۰/۹ میلیارد ریال و حجم تعهدات آن به ۸۶/۱ میلیارد ریال رسید.

○ با توجه به منابع مالی محدود بانک صنعت و معدن و ضوابط و مقررات حاکم بر ارایه تسهیلات بانکی به واحدهای خصوصی، در سال ۱۳۷۴ فقط ۷ درصد تسهیلات بانک در اختیار فعالان این بخش قرار گرفت. با این حال طرح‌هایی که منجر به صرفه‌جویی ارزی یا افزایش درآمد صادراتی می‌شدند، در اولویت قرار گرفتند.

حجم وصولی‌های بانک در سال ۷۴ بالغ بر ۲۶۹/۱ میلیارد ریال بود. در پایان سال ۱۳۷۴ حجم سرمایه‌گذاری‌های بانک صنعت و معدن به‌طور انباشته بالغ بر ۱۴۸۰ میلیارد ریال شد. در سال ۷۴ حجم مصوبات بانک در بخش صنایع کوچک به حدود ۱۲/۴ میلیارد ریال به ۹۱ واحد صنعتی بود.

بانک صنعت و معدن برای جذب سرمایه‌گذاران (اعم از بخش خصوصی و غیرخصوصی) و تأمین نیازهای سرمایه‌ای آنها تلاش می‌کند. اما با توجه به منابع مالی محدود بانک و ضوابط و مقررات حاکم بر ارایه تسهیلات بانکی، فعالان بخش خصوصی کمتر به منابع اعتباری بانک دسترسی پیدا می‌کنند.

با این حال طرح‌های دارای توجیه اقتصادی به‌ویژه از نظر صرفه‌جویی ارزی ناشی از کاهش یا قطع واردات کالاهای تولیدی آنها از خارج کشور و یا صدور اقلام غیرنفتی در اولویت قرار می‌گیرند. تنها در سال ۱۳۷۴، ۱۸۶ فقره تقاضای دریافت تسهیلات مالی به واحد بررسی طرح‌های بانک ارایه شد که ۵۶/۵ درصد آن از سوی بخش خصوصی و ۴۳/۵ درصد آنها مربوط به واحدهای وابسته به این بانک بود. از این طرح‌ها، ۸۹ طرح برای دریافت تسهیلات مالی پذیرفته شدند که ۲۸ درصد آنها مربوط به بخش خصوصی بود.

در ابتدای سال ۷۴ تعداد ۱۲ طرح به مبلغ کل ۵۰/۷ میلیارد ریال در مرحله تصویب میالغ تسهیلات مالی در هیأت‌مدیره قرار داشتند. در طول سال گذشته، علاوه بر آنها ۶۷ طرح دیگر به مبلغ ۵۶۴/۱ میلیارد ریال برای تصویب به هیأت‌مدیره ارایه شد که پس

از بررسی طرح‌ها، پرداخت حدود ۵۱۳/۷ میلیارد ریال تسهیلات در سال ۷۴ به تصویب رسید. از این مبلغ فقط ۷ درصد آن به ارزش ۳۵ میلیارد ریال برای اجرای ۱۰ طرح بخش خصوصی اختصاص یافت.

این بانک به‌منظور دسترسی به منابع مالی جدید برای کمک یا مشارکت در اجرای طرح‌های جدید از طریق تقویت و گسترش فعالیت‌های سازمان بورس تهران، در سال‌های اخیر نقش مهمی در ایجاد بازار سرمایه و به‌کارگیری پس‌اندازهای بخش خصوصی در روند تولید، ایفا کرده است. از شروع دوباره فعالیت سازمان بورس در سال ۱۳۶۸ تا پایان سال ۱۳۷۳، بانک صنعت و معدن در مجموع ۵۴/۸ میلیون سهم متعلق به ۴۰ واحد تحت پوشش خود به ارزش ۳۲۲/۳ میلیارد ریال را از طریق سازمان بورس و ۱۹/۴ میلیون سهم به ارزش ۲۳۶/۲ میلیارد ریال متعلق به ۵۷ واحد خود را از طریق مزایده و مذاکره به‌فروش رساند.

به این ترتیب تا پایان سال ۱۳۷۴ بانک صنعت و معدن در مجموع ۹۴/۴ میلیون سهم مربوط به ۱۲۴ واحد تحت پوشش خود را به مبلغ ۷۴۳/۷ میلیارد ریال به سهامداران خصوصی واگذار نموده است.

بیان فعالیت‌های اقتصادی واحدهای تحت پوشش بانک صنعت و معدن

بانک صنعت و معدن به‌ویژه در دوران سازندگی، تلاش وسیع‌تری را برای فعالیت مطلوب واحدهای تحت پوشش خود به‌عمل آورد. با این تلاش‌ها ارزش تولیدات واحدهای تحت پوشش بانک از ۱۵۵۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۶۸ به ۱۸۶۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۴ افزایش یافت. (ارزش تولیدات در سال‌های ۷۴-۶۸ بر اساس قیمت‌های سال ۷۳ محاسبه شده است.)

○ میزان فروش واحدهای تحت پوشش بانک از ۳۴۳ میلیارد ریال در سال ۶۸ به ۲۰۷۳ میلیارد ریال در سال ۷۴ افزایش یافت. ارزش صادرات واحدهای مذکور در همین مدت از ۲/۵ به ۳۳ میلیون دلار ترقی کرد.

میزان فروش واحدهای موردبحث نیز از ۳۴۳ میلیارد ریال در سال ۶۸ به ۲۰۷۳ میلیارد ریال در سال ۷۴ افزایش یافت. (ارزش فروش بر مبنای قیمت‌های هر سال و با توجه به تعداد واحدهای موجود هر سال محاسبه شده است.)

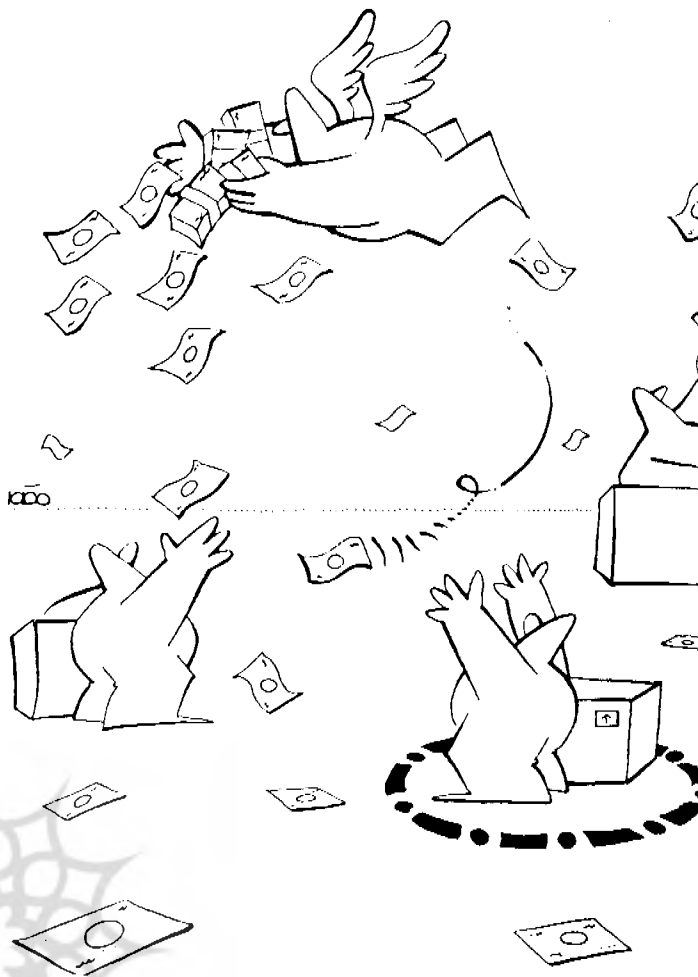
ارزی کلانی نیز نصیب اقتصاد ملی شده است. با این حال لازم است با افزایش کیفیت و کمیت تولیدات و بازاریابی مناسب، بیش از گذشته در صدور کالاها نیز فعال شوند.

نقش بانک صنعت و معدن برای حمایت از صنایع کوچک دستی نیز تقویت شده است. این بانک با ایجاد واحد اعتباری صنایع کوچک در ۹ شعبه خود در تهران، مشهد، اصفهان، تبریز، شیراز، اراک، اهواز، کرمان و رشت توانست در سال‌های ۷۴-۱۳۷۰ تعداد ۴۰۰ فقره تسهیلات مالی به ارزش کل ۲۷/۴ میلیارد ریال به صنایع کوچک ارایه دهد. حجم تسهیلات مصوب بانک برای صنایع کوچک در سال ۷۴ به حدود ۱۲/۴ میلیارد ریال رسید. در همین دوره زمانی اعتبارات تصویب‌شده برای ارایه به صنایع دستی حدود ۶ میلیارد ریال بود.

ذکر این نکته ضرورت دارد که در پایان سال ۱۳۷۴ حجم سرمایه‌گذاری‌های بانک (شامل سرمایه‌گذاری‌های مستقیم، مشارکت حقوقی و مدنی) در بخش صنعت و معدن در مجموع بالغ بر ۱۴۸۰ میلیارد ریال بود که حدود ۱۳ درصد آن در صنایع کالاهای سرمایه‌ای، ۲۷ درصد در صنایع کالاهای مصرفی، ۵۳ درصد در صنایع واسطه‌ای و ۷ درصد در بخش خدمات سرمایه‌گذاری شده بود. تأسیس صنایع واسطه‌ای به‌ویژه در بخش معدن، کمک بسزایی در صدور اقلام با ارزش افزوده بیشتر به جای مواد خام داشته است.

○ حجم سرمایه‌گذاری‌های بانک در پایان سال ۷۴ به صورت سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی و مدنی در بخش صنعت و معدن به ۱۴۸۰ میلیارد ریال رسید که ۱۳ درصد آن در صنایع کالاهای سرمایه‌ای، ۲۷ درصد در صنایع کالاهای مصرفی، ۵۳ درصد در صنایع واسطه‌ای و ۷ درصد در بخش خدمات بوده است.

در همین زمان، شمار شرکت‌های تحت پوشش بانک که بیش از ۵۰ درصد سهامشان متعلق به بانک صنعت و معدن بود، به ۱۰۵ واحد و شمار شرکت‌هایی که سهام بانک در آنها کمتر از ۵۰ درصد بود به ۱۰۰ واحد رسید که شامل سرمایه‌گذاری مستقیم و مشارکت حقوقی است.



از آنجا که عمده‌ترین هدف بانک از تولید اقلام با ارزش افزوده بیشتر، کمک به صرفه‌جویی در هزینه‌های ارزی واردات کالاها و تشویق صادرات غیرنفتی است، فعالیت بانک در راه‌اندازی واحدهای تولیدی که قادر به صدور کالاهایشان باشند، مؤثر و کارساز بوده است.

ارزش صادرات واحدهای تحت پوشش بانک در سال ۶۸ حدود ۲/۵ میلیون دلار بود که در سال ۱۳۷۴ به ۳۳ میلیون دلار رسید و حدود ۱۳/۲ برابر شد.

سهم صادرات واحدهای تحت پوشش بانک صنعت و معدن در سال‌های ۷۴-۱۳۷۰ در مجموع ارزش صادرات صنعتی کشور به حدود ۴/۷ درصد رسید. این واحدها ضمن آنکه به افزایش درآمد ارزی برای اقتصاد ملی کمک کردند، زمینه اشتغال برای ۳۲۳۰۰ نفر نیز فراهم کرده‌اند.

البته باید دقت داشت که واحدهای تحت پوشش بانک در سال‌های اخیر به تأمین نیازمندی‌های بازار داخلی بیش از صادرات توجه نموده‌اند، و از نتیجه فعالیت آنها، صرفه‌جویی‌های